

JEDWAB (139) *sb m*

jedwab (104), **jadwab** (35); *jedwab OpecŻyw, Falzioł, LibLeg, KrowObr (3), RejWiz, Leop (7), UstPraw, RejFig, BibRadz (18), RejAp, BielKron (22), Mącz (7), GórnDworz (2), HistLan, RejZwierc (2), BudBib (5), KochOdpr, SkarŻyw, StryjKron, KochPieś, PudłFr, Calep, GostGospSieb, WujNT, JanNKarKoch, SarnStat, GrabPospR (2), KmitaSpit, SkarKaz (3), CiekPotr, SkarKazSej (3), KlonWor; jadwab BartBydg, ZapWar; jedwab : jadwab LibMal (8 : 3), WyprKr (1 : 30).*

e jasne, a pochylone (w tym 3 r. błędne znakowanie); jad- z tekstów nie oznaczających ą.

-b miękkie.

sg N jedwáb (17). ◇ G jedwábui (47). ◇ A jedwáb (19). ◇ I jedwábuiem (39); -em (4), -(e)m (35). ◇ L jedwábui (2). ◇ pl N jedwábie (3). ◇ G jedwábui(o)w (5). ◇ A jedwábie (5). ◇ L jedwábuiach (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

Włókno z oprzędu gąsienicy jedwabnika (Bombyx mori); tkanina z tego włókna; sericum Mącz, Calep, Cn; holosericum Mącz (139) : Falzioł V 35; ten to Andreas dał Azadurowy czterdzieczi fthvk czamlethv y yedwabyv czterdzieczi lytr y yeden pyerfczien. LibLeg 11/94v; Item zeznal ysch 7 fkor zamfchovich v hieronima Rida wicziagneli zefklyepu wyarmark y yedwabyu trzi wążli LibMal 1550/153, 1547/125 [3 r.], 1548/142 [2 r.], 143, 146, 146v [2 r.]; RejWiz 46v; Syrus kupiec twoy [...] Bifior/ Iedwab/ y Kárbunkulus [byssum et sericum et chodchod]/ wykłádał ná iármárku twoim. Leop Ez 27/15; BibRadz 2.Par 3/14; Ná tymże też wyłpie w Sycilley [...] iedwabie ípráwuia przez czyrwie robaki [...] cí robačí liściem [drzewa Morus] żywią íie wypuřczáiać z íiebie iedwab íáko páiać czyni páięczynę BielKron 276v, 35v, 56v, 260v, 268v, 267v (12); Seres, Lud in Scythia Asiatica, v których yedwáb bywa ípráwowan. Mącz 386c, 26a, 157b, 298c, 300a, 386c [2 r.]; RejAp 151; GórnDworz Ff8v; Ale kiedy nie sítawa Háwtarzowi Złotá/ Y iedwabuiem nie wádzi byle ízlá robotá. HistLan F5v; RejZwierc 156v, 185; BudBib 2.Par 2/7; [Nero] Sieći z iedwabuiu drugie z ciągnionego złotá/ Kazał czynić StryjKron 51; A íełli áni mármór íerdeczný rány/ Ani vlzą iedwabuiem obité ściány/ Przéciz mam zayřzréc kofztownych páłaców komu KochPieś 18; PudłFr 71; Calep 972a; GostGospSieb +4; WujNT Apoc 18/12; JanNKarKoch E4; GrabPospR N3v; Iuż wełná/ iuż y iedwáb y płotno z pokrzywy/ Człowiek wynálazł KmitaSpit A4v; Lecz kto wie íż z onego drobnuiuchnego źiárnká [...] rodzi íię robaczek co iedwab z íiebie wije SkarKaz 84a; CiekPotr 31; KlonWor 56.

W funkcji przydawki odpowiadającej na pytanie z czego? Występuje w G sg bez przyimka; kalka z łaciny; Retorto cocco opere artificis Vulg (12): Chriřtoff zyemyanyn chodzi wořtrodomfkyey suknyey czarney dlugy spethliczamy czarnego yeduabyu LibMal 1547/128; Leop Lev 14/6; Namiot kitaiki Dzikiei. do takiegosz Loza S frandzią Jadwabuiu czarnego s Capturem do wierřchu WyprKr 101, 99 [2 r.], 99v, 100, 100v [2 r.], 101v; BibRadz Eccli 45/19.

W połączeniu z przymiotnikiem określającym kolor [jedwab + przydawka (38), przydawka + jedwab (29); w tym: jedwab biały, błękitny (2), brunatny (3), czarny (12), czerwony = coccum, vermiculum Vulg (34), jasnoczerwony = purpura Vulg, karmazynowy = coccum Vulg (4), modry = hyacinthos Vulg (5), pstry, różyczkowy = purpura Vulg, szarłatny = purpura Vulg, zielony (2), żółty] (61): ZapWar 1534 nr 2443; LibMal 1547/128; A drugiego żywego [wróbla] z drewnem Cedrowym/ y z nićią czerwonego iedwabuiu/ y z Hizopem [cum ligno cedrino et cocco]/ omoczy we krwi wróblá zábitego Leop Lev 14/6,

Ex 26/1, 4, 35/35, *Lev* 8/7, 14/4; Szata Opadła. [...] tkaniczymi złotymi s blekitnem Jadwabiem, wfdluz po faldziech bramowana *WyprKr* 64, 33v, 72 [2 r.], 34, 35v, 60 [2 r.] (31); *BibRadz Ex* 39/1, 28/5, 6, 39/2, 3, 5 (17); *BielKron* 36v; A to (ieft) podárze ktore brác będziecie od nich: [...] Iedwab modry/ y fzarłatny y kármázynowy [*hyacinthum et purpuram coccumque Vulg*]/ y fzerśc kozią. *BudBib Ex* 25/4; Hyacint to ieft modry iedwab. *BudBib Ier* 10/9 marg, *Lev* 14/4, 6.

W porównaniach (10) : [*Salomendra*] Ma ná łobie weinę żółtą máluczką á mięką iáko iedwab. *BielKron* 269; Wfzyfcy też tam nágo chodzą tylko biodrá opáfawfzy/ ále Krol w fzáciech s fubtelnego płotná iáko iedwab *BielKron* 453v; ieft przedziwo [z *kotonu*] iáko ze lnu piękne y fubtelnieyfze nád iedwab. *BielKron* 451, 33, 33v, 442v, 450v, 451, 453v; *RejFig* Bb3v.

W charakterystycznych połączeniach: *jedwabiem haftować, wyszywać, haftowany, utkany, wyszywany (wyszty)* (3); z *jedwabiu utkany*.

Wyrażenia: »jedwab biały bisiorowy« (1): áby robili robothę cíefielską/ [...] Háwtárską z iedwábium Modrego/ Rożyczkowego: iásno Czerwonego z białego Bifiorowego [*de hyacintho ac purpura, coccoque bis tincto et bysso*]/ *Leop Ex* 35/35.

»list na pargaminie, list pargaminowy z jedwabiem« = *prawdopodobnie dokument oprawiony w jedwab* (1 : 1): Od listów káżdych zámknionych [*a quibuslibet literis clausis*]/ fześć grofzy. Od listów wiecznych ná párgaminie z iedwabiem/ pięć kóp [*a literis perpetuis, in pargameno, cum serico JanStat* 290]. *SarnStat* 326; *UstPraw* H2.

»surowy jedwab« = *prawdopodobnie kokon gąsienicy jedwabnika* (1): *Volutum, szwrowy yadwab BartBydg* 173.

Iron (1): Wezrzycie na fwęgo oblubieńtza panny/ iakiém iedwábium iego odzienijé ieft vtkáne. Przyftápcie bliżéy ludzie grzélfni a ogládáycie iakátz pokutę za wás ftroj fyn boży *OpecŻyw* 103.

W przen (1) : *W przeciwstawieniu*:

»jedwab ... bękart« (1): Ale mowię náprzećiwko tákowej wáfzey Mfzy iakáście wy łobie vprzędli foremnie/ ludzie próći mniemáią/ áby z iedwabiu á ono fítzerego bękartu. *KrowObr* 195.

a. *Bogata szata, strój z jedwabiu* (11) : *KrowObr* 46, 107; *GórnDworz* Ccv; Iáko ten we zbroi Wytrwa/ ktoremu czáfem y w iedwabiu ciężko? *KochOdpr* C3; w złote fuknie vwijác trupow przeftáńcie. Y zali zgnić cíáło iedno w iedwabiu nie może? *SkarŻyw* 52; *GrabPospR* N4v; *SkarKaz*)(2v, 456a; Rzadki pánofzá bez iedwabiow/ bez pofofnych koni/ bez kilánaście páchołkow *SkarKazSej* 704b; Ná iedwabie/ złotogłowy/ ogony/ y ferety/ y kárety/ vtrat nie przeliczyfz. *SkarKazSej* 704b, 666b.